novoměstský kurýr

08/2017

ČLÁNKY - INFORMACE - AKTUALITY - NÁZORY- FOTOGRAFIE

Příjezd do Sedloňova od Bystrého. Sedloňov jako celek se mi nepodařilo vyfotit, obec je v údolí schovaná mezi stromy. Foto: J.B.

w w w . n o v o m e s t s k y k u r y r . i n f o

OBSAH:

MAPA REGIONU
OBCE S VAZBOU NA NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ
SEDLOŇOV - CO O SOBĚ NAPSALI V ROCE 1939
SEDLOŇOV Z INTERNETU
NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ
FOTO Z OBCE SEDLOŇOV a připojených obcí
POHLEDY Z MĚSTA
OD KLADSKÉHO POMEZÍ
INSPIROMAT
ŽERTOVNÉ OBRÁZKY
FOTO NA ZADNÍM LISTU

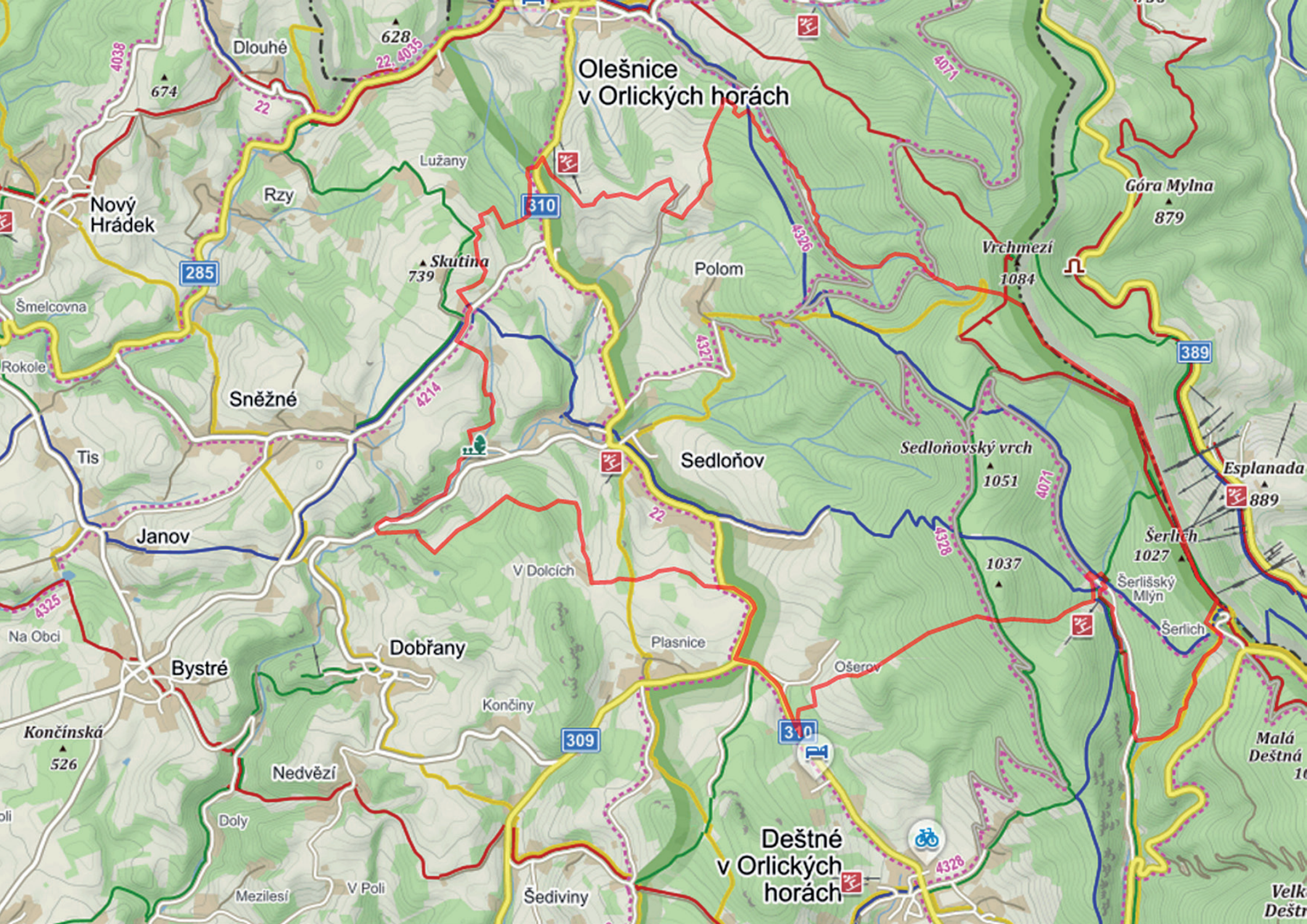
Olešnice
v Orlických horách
Dlouhé
628
674
Lužany
Rzy
Nový
Hrádek
310
285
Skutina
739
Polom
Šmelcovna
Rokole
Sněžné
Tis
Janov
Sedloňov
Sedloňovský vrch
1051
Vrchmezí
1084
Góra Mylna
879
Esplanada
889
Šerlich
1027
1037
Šerlišský
Mlýn
Šerlich
V Dolcích
Plasnice
Ošerov
Na Obci
Bystré
Dobřany
Končiny
Končínská
526
309
Nedvězí
Doly
Mezilesí
V Poli
Šediviny
Deštné
v Orlických
horách
Malá
Deštná
4038
4035
4071
4326
4327
4214
4325
4328
389
22

Obce bývalého okresu Nové Město nad Metují

(Obce seznam stav 1939, přidružení současnost).

Obec	Zahrnuje obce a místa	Novkuryr
Bačetín	Bačetín	05/2015
	Sudín	05/2015
Bílý Újezd	Bílý Újezd	09/2016
	Hroška	09/2016
	Masty	09/2016
	Roudné	09/2016
Bohdašín	Bohdašín	02/2015
	Bydlo	02/2015
	Rokol	02/2015
	Vanovka	02/2015
Bohuslavice	Bohuslavice	06/2014
Bolehošť	Bolehošť	08/2016
	Bolehošťská Lhota	08/2016
	Lipiny	08/2016
Byzhradec	Byzhradec	10/2016
Bystré	Bystré	04/2015
Černčice	Černčice	04/2014
České Meziříčí	České Meziříčí	02/2016
	Skršice	02/2016
	Tošov	02/2016
Deštné	Deštné	
	Plasnice	
Dobré	Dobré	06/2017
	Hlinné	06/2017
	Kamenice	06/2017
	Rovné	06/2017
Dobruška	Dobruška	
	Běstviny	11/2015
	Domašín	
	Chábory	05/2017
	Křovice	12/2015
	Mělčany	
	Pulice	
	Spáleniště	
Dobřany	Dobřany	07/2015
Chlístov	Chlístov	10/2015
Janov	Janov	03/2015
Jestřebí	Jestřebí	09/2013
Jílovice	Jílovice	05/2016
Kounov	Kounov	07/2017
	Hluky	07/2017
	Nedvězí	07/2017
	Rozkoš	07/2017
	Šediviny	07/2017
Králova Lhota	Králova Lhota	04/2016
Křivice	Křivice	
Ledce	Ledce	07/2016
	Klášter nad Dědinou	07/2016
	Újezdec	07/2016
Libchyně	Libchyně	01/2014
Mezilesí	Mezilesí	02/2014
Mokré	Mokré	02/2017
Nahořany	Nahořany	07/2014
	Dolsko	07/2014
	Městec	07/2014
	Lhota - Doubravice	07/2014
Nové Město nad Metují	Nové Město nad Metují	12/2013, 14
	Krčín	
	Spy	11/2014
	Vrchoviny	10/2014
Nový Hrádek	Nový Hrádek	
	Dlouhé	
	Krahulčí	
	Rzy	
Očelice	Očelice	03/2017
	Městec nad Dědinou	03/2017
Ohnišov	Ohnišov	01/2015
	Zákraví	01/2015
Olešnice v Orl. horách	Olešnice v Orl. horách	08/2015
Opočno	Opočno	
	Čánka	01/2017
	Dobříkovec	01/2017
Osečnice	Osečnice	
Podbřezí (Skalka)	Podbřezí (Skalka)	05/2017
	Lhota Netřeba	05/2017
	Netřeba	05/2017
	Přímy	05/2017
	Studánka	05/2017
	Škutina	05/2017
Pohoří	Pohoří	01/2016
Provodov-Šonov	Provodov-Šonov	09/2014
	Domkov	09/2014
	Václavice	09/2014
	Šeřeč	09/2014
Přepychy	Přepychy	04/2017
Přibyslav	Přibyslav	11/2013
Rohenice	Rohenice	03/2016
Sedloňov	Sedloňov	08/2017
	Polom	08/2017
	Ošerov	08/2017
Semechnice	Semechnice	12/2016
	Podchlumí	12/2016
Sendraž	Sendraž	10/2013
Slavětín nad Metují	Slavětín nad Metují	08/2014
Slavoňov	Slavoňov	03/2014
	Blažkov	03/2014
Sněžné	Sněžné	06/2015
Trnov	Trnov	11/2016
	Houdkovice	11/2016
	Malá Záhornice	11/2016
	Záhornice	11/2016
	Zádolí	11/2016
Val	Val	09/2015
	Provoz	09/2015
Vršovka	Vršovka	05/2014
Vysoký Újezd	Vysoký Újezd	06/2016

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ
obec, která byla okresním městem

Nové Město nad Metují bylo okresním městem. V čísle 2/2015 tohoto provedení „Novoměstského kurýra“ jsem uveřejnil mapu okresu Nové Město nad Metují z roku 1938. Které obce novoměstský okres tehdy zahrnoval, vyplývá z této mapy.

Seznam, který je uveden v předchozí tabulce je aktuální seznam obcí dle výše uvedené mapy novoměstského okresu.

Přidružené obce k těm větším odpovídají současnému stavu (t.j. cca rok 2017).

Tabulka je průběžně upravována a doplňována.

V jednotlivých číslech měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se budu věnovat obcím, které jsou v tabulce na straně 3.

V tabulce najdete, ve kterém čísle měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se o příslušné obci píše.

Obce budu volit namátkově dle mé nálady, kam se mi bude chtít právě jet. Pokračuji obcí SEDLOŇOV.

Jindřich Buchal.

SEDLOŇOV
Co o sobě napsali v roce 1939 v knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“:

Sedloňov v uvedené publikaci o sobě neuveřejnil žádnou informaci.

SEDLOŇOV Z INTERNETU

Z www stránek obce Sedloňov:

Charakteristika obce Sedloňov.

Obec leží v Královéhradeckém kraji 13 km východně od Dobrušky v severní části Orlických hor. Je rozložena v táhlém údolí Zlatého potoka a v současné době zde žije 218 obyvatel. Sedloňovský katastr zaujímá s připojenou částí Polom 1902 hektarů. K obci patří osada Ošerov. Část území tvoří CHKO s dvěma velkoplošnými rezervacemi Bukačkou a Sedloňovslým vrchem. Území stoupá od 620 m nad mořem až do výšky 1050 m na vrchol Sedloňovského vrchu.

Obec má ideální podmínky pro rekreaci - malebnou lesnatou krajinu vhodnou pro turistiku. V katastru obce jsou dvě velkoplošné rezervace, Bukačka a Sedloňovský vrch se vzácnými rostlinami a zachovaným lesem. Lesy jsou protkány cestami s turistickým značením. V Sedloňově je chráněná lípa, největší v CHKO. Její obvod je 8,5 m a je asi 500 let stará. Druhá chráněná lípa roste na Polomu. Ve spodní části obce je významný soukromý přírodní areál se skalkami. V osadě Ošerov je význačná luční lokalita s chráněnými upolíny. Další chráněnou lokalitou je Propadliště - niva Zlatého potoka s výskytem vzácných rostlin. Jiná chráněná lokalita je na Polomu v údolí Polomského potoka, kde se nachází bohatá, květnatá, polokulturní louka. V předjaří jsou vlhké sedloňovské louky posety chráněnými bledulemi. V krajině se malebně vyjímají chaloupky, dnes převážně využívané k rekreaci (chalup a chat v Sedloňově a na Polomu je 151, zatímco stále obydlených domů je 64). Krajinu zdobí mnoho křížků, drobných plastik a několik kapliček. Dominantou zůstává barokní kostel Všech svatých s farou.

V obci se hraje ochotnické divadlo a pořádají tradiční sportovní akce: silniční běh na 10 km O pohár Sedloňova, který se koná obvykle první říjnovou sobotu, únorové snowboardové závody SnowContest a turistický pochod Pašerácká stezka - s několika různě dlouhými trasami, konaný v červnu. Za zmínku jistě stojí i březnový karneval na lyžích Rampušák spojený se závodem lyžníků na dobových ski na počest prvního závodu v Orlických horách.

Proč se obec jmenuje Sedloňov?

O vzniku názvu obce vypráví především pověst v sekci Historie/Pověsti. Jiné teorie o vzniku jména jsou prostší - obec leží v horském sedle, tedy v horském údolí. Pravděpodobnější je však verze, že se Sedloňovu dříve říkalo Nové sídlo - tedy staro češtinou - Siedlo nové. Odtud je jen kousek k Sedloňovu.

Malebná krajina.

Sedloňov - malebná lesnatá krajina vhodná pro turistiku. V katastru obce jsou dvě velkoplošné rezervace: Bukačka a Sedloňovský vrch se vzácnými rostlinami a zachovaným původním lesem. Lesy jsou protkány cestami s turistickým značením. V Sedloňově je chráněná, asi 500 let stará lípa, největší v CHKO. Její obvod je 8,5 m. Druhá chráněná lípa roste na Polomu. Ve spodní části obce je významný soukromý přírodní areál se skalkami. V osadě Ošerov je význačná luční lokalita s chráněnými upolíny. Další chráněnou lokalitou je Propadliště - niva Zlatého potoka s výskytem vzácných rostlin. Jiná chráněná lokalita je na Polomu v údolí Polomského potoka, kde se nachází bohatá, květnatá, polokulturní louka. V předjaří jsou vlhké sedloňovské louky posety chráněnými bledulemi.

Vodní toky.

Pod Sedloňovským vrchem (1050 m) pramení Zlatý potok. Celou obcí podél cesty z Deštné v Orlických horách pak protéká ještě Sedloňovský potok. Oba se slévají u mostu nedaleko obecního úřadu a dále tok pokračuje jako Zlatý potok přes České Meziříčí do Orlice. Jeho celková délka je asi 55 km. Pouze v obydlených částech obce proudí obě vody v regulovaných korytech, jinde jsou nespoutané, spjaté s okolní přírodou, loukami a lesy.

Chráněná krajinná oblast Orlické hory.

CHKO Orlické hory - pozoruhodně zachovalý krajinný celek tvořený hřebenem Orlických hor, svahy před a za hlavním hřebenem a částečně i malebným podhůřím. Vyčerpávající informace naleznete na stránkách CHKO Orlické hory, které jsou součástí prezentace Správy ochrany přírody - organizační složky státu Česká republika.

Pověst o stavbě kostela.

Sedloňovští chtěli vystavět nový kamenný kostel na místě staršího dřevěného, tam také přivezli stavební materiál, trámy, kameny. Ale přes noc se vše přemístilo na návrší, na místo, kde dnes kostel stojí. Obyvatelé Sedloňova vše znovu přenesli zpět, ale materiál byl příštího dne zase nahoře na návrší. Nikdo nevěděl, jak se tam dostal. Zvědaví obyvatelé čekali v noci, co se bude dít - a spatřili anděly, kteří přenášeli dřevo a kameny. Všichni si uvědomili, že volba místa je vůle Boží a vystavěli roku 1711 pěkný barokní kostel Všech Svatých - jednolodní chrám s vysokou hranolovou věží.

První lyžařský závod.

Na počátku devadesátých let 19. století si nechal majitel opočenského panství Colloredo-Mansfeld zaslat z Norska lyže, aby nechal ověřit jejich vhodnost pro pohyb na hlubokém sněhu. U místního truhláře nechal zhotovit dalších několik párů, jenž měly být používány jeho lesníky namísto tehdy běžných sněžnic. Tato novinka se velice záhy ujala a již za rok po jejich zavedení (únor 1897) se v Sedloňově konal první známý lyžařský závod v běhu na lyžích v Orlických horách.

Naše divadelní tradice včera a dnes.

První známý divadelní plakát je z roku 1898, opis na razítku v okresním archivu v Náchodě je mladší o rok: Theater-Diletanten--Verein-Sattel-Begrunde - 1899. Současně se hrála i dětská představení (Kinder-Theater in Sattel). Podle kroniky už v roce 1879 existovalo školní divadlo (k 25. výročí sňatku Jejich císařských veličenstev - hra Vládnutí v důvěře).

Po roce 1918 pracoval ochotnický spolek v rámci Německého kulturního svazu. Některá divadelní představení se hrála jako součást slavností. Například v roce 1924 při Domovské slavnosti byl předveden divadelní kus od Pavla Tufnera - Die Hirschjagd. V roce 1935-1934 byly sehrány 3 jednoaktovky (Zařízení nábytkem, Válčili, Zásnubní kalhoty), dále hry: Bylo to v Heidelbergu, Písně muzikantů a při Silvestrovském večeru další 3 aktovky.

Po roce 1945 se režije ujal pan řídící učitel Josef Frinta a několik dalších režisérů. Ochotníci sehráli řadu her, např.: Silvestr pana Kolíska Jana Baron Kaplan, Lucerna, Závěť, Treperendy, Hadrián z Římsu, Země mlčí, Kamený host, Paní Marjánka matka pluku, Josef Kajetán Tyl, Kolíbka, Noc na Karlštejně. Často se jezdilo do divadla v Hradci Králové. Po několika letech se režie ujímá pan Josef Ježek a uskuteční se uvedení her: Pan radní si neví rady (1970), Úpně zbytečné parohy (1971), Talisman (1973), Setkání s Hansem Sachsem (1974), Obrázky z Rusi (1975), Krakonošovy pohádky (1884).

I když místní ochotníci nesehráli každý rok divadelní hru, kultura v obci neusnula. V osmdesátých letech 20. století se zde uskutečnila Okresní soutěž amatérských filmů (1980), soutěžní přehlídka divadelních monologů a dialogů - Sedloňovský korbel (1980-89, 1993-94), výstavy a téměř každý rok zde hostoval některý amatérský i profesionální divadelní soubor.

Divadelní činnost byla znovu obnovena v roce 1995 dětským představením Sněhurka.

Soubor, který má od roku 2001 nový titul Divadelní soubor Max Sedloňov, obnovil svou činnost v roce 1997 hrou Dalskabáty (8 představení). Dále v roce 1998 Povídky Hanse Sachse (8x), v letech 1999 a 2000 Maloměstské klepny (12x) a v letech 2000-2003 Treperendy (16x). Nejnověji 7. května 2006 byla v Sedloňově na sále hospody U Zlaté koruny vyprodaná premiéra pohádkové komedie Jana Drdy - Hrátky s čertem.

Od roku 1999 pořádá soubor také svůj každoroční divadelní ples.

Zdroj: www stránky obce Sedloňov.

Historie obce Sedloňov.

Název obce vysvětluje pověst o sedle a uhlířích, ale původ jména asi nesouvisí ani s jezdeckými sedly ani s horským sedlem, ani s vlastním jménem Sedloň, jak bývá někdy uváděno. Patrně vzniklo ze slov siedlo nové nepřesným přepisováním. Tento názor vyslovil badatel a sedloňovský rodák Fritz Vogel. Německé jméno Sattel je poprvé uvedeno až roku 1598 v opočenském urbáři, zatímco nejstarší zmínka o obci je v knize Registr důchodů panství opočenského - na deskách s letopočtem 1542. Sedloniov ves s údajem, že při vsi kostel jest podací Jeho milosti Páně založení Všech svatých. Ves byla v souladu s vrchností Trčky z Lípy utrakvistická (vyznání pod obojí). K roku 1616 je uváděn kněz Matyáš Daringer.

Na konci 16. století je v urbáři opočenském 32 osedlých (t.zn. rodin), žijících a hospodařících na rolích o rozloze 10 lánů a 3 pruhy. Lidé byli zemědělci, pěstovali z obilí hlavně oves, len a pásli dobytek. Také pracovali v lese a podle heraldické pověsti pálili milíře. Jako ves s lidmi pracujícími v lese byla ve vrchnostenských lesích založena patrně obec Polom, dnes patřící k Sedloňovu a doložena k roku 1617 v Registru důchodu peněžitého. Obyvatelé Sedloňova měli povinnost účastnit se jednou do roka plávky dřeva při jarním tání (jako obyvatelé ostatních vsí podél Zlatého potoka, který v Sedloňově pramení). Také měli povinnost sepříst a utkat plátno ze lnu z panských dvorů. Tato robota byla placena, lze ji charakterizovat jako nucenou námezdnou práci.

V počátcích protireformace se sedloňovští účastnili rebelie roku 1628. Po jejím potlačení, kdy byl jejich rychtář Michal zajat a vyšetřován, byl jim vyměřen tzv. pokutní plat rebelní 1516,4 kop zlatých. Sedloňovští zaplatili jen 477 kop, zbytek jim byl později novou katolickou vrchností - roku 1636 se majiteli stali bratři Jeroným a Rudolf Colloredové z Wallsee - odpuštěn.

Roku 1651 vznikl seznam poddaných podle víry, z něhož víme, že zde byli samí kališníci v počtu 185 osob. Teprve v roce 1680 byl původní dřevěný kostel znovu vysvěcen pro katolickou konfesi a přesvěcen sv. Markétě, panně a mučednici, jejíž obraz byl pořízen 1690 (dnes na postranním oltáři). Stal se filiálním příslušným k dobrušské faře a roku 1704 povýšen na faru. V letech 1709-11 byl na novém místě (starý dřevěný kostel stál v dolní části obce asi 500 m po proudu potoka) postaven kamenný barokní červený kostel. Do něho byl přemístěn inventář ze starého dřevěného kostela, především oba zvony - malý z roku 1540 a velký z roku 1613. Nová barokní roubená fara byla postavena až roku 1749 místo staré zchátrálé a značně vzdálené. Obě významné stavby dominují obci dodnes.

Roku 1758 se Sedloňova dotkla sedmiletá Prusko-rakouská válka, kdy do vsi ustoupil plukovník Lannis se svými Chorvaty, aby odtud z dobře chráněného místa mohl podnikat nájezdy do Kladska. Později se zde objevil pluk Hallerův. Boje probíhaly u Opočna a Kramolny a panství bylo značně zpustošeno.

V roce 1775 bylo v Sedloňově zavedeno tzv. normální vyučování jako důsledek tereziánských reforem. Prvním zkušeným učitelem byl Fr. Roleček z Olešnice. Škola měla 135 dětí a vyučovací řeč byla německá. Ale již před tímto datem se v Sedloňově vyučovalo. Farní kronika hovoří o učiteli Antonínu Andršovi, který učil padesát let a o dalších dvou nezkoušených kantorech. Vznik školy lze časově klást do blízkosti ustavení fary v roce 1704.

Osmnácté a první polovina devatenáctého století znamenaly rozvoj lnářské výroby, ručního tkalcování a obchodu s plátnem. Tento rozkvět způsobil růst počtu obyvatel, takže v druhé polovině devatenáctého století měl Sedloňov okolo tisíce lidí a tehdy samostatný Polom okolo sedmi set. Také škola měla přeplněné třídy - na začátku 20. století okolo 200 dětí. V té době už jen přežívala ruční výroba a z některých mlýnů (nejstarší už lze doložit už v 16. století) vznikaly mechanické tkalcovny, z jiných malé elektrárny. Roku 1866 v době prusko-rakouské války byla nakrátko v Sedloňově umístěna posádka k ochraně hranic, ale boje se obce nedotkly. Zachoval se však zápis ve školní kronice s popisem bojů.

V únoru 1897 byl v Sedloňově uspořádán první lyžařský závod v Orlických horách a stal se předznamenáním rozvoje zimních sportů a turistiky. Obec žila vlastní kulturou. Obyvatelé zdatně muzicírovali jak v kostele, tak pro zábavu. Zachovala se mimo jiné rozsáhlejší skladba Te deum in c od Františka Vladislava Heka na Mozartovy motivy. V obci vznikla řada spolků. Vedle hasičů, kteří měli od roku 1878 vlastní stříkačku školský vzdělávací spolek a roku 1899 spolek ochotnický.

Slibný rozvoj přerušila I. světová válka. První republika přinesla k původním profesím také rozvoj pohostinských služeb díky rozvíjející se turistice. Obec chystala stavbu vodovodu a železnice. Plány přerušila stavba pohraničního opevnění, které dodnes naši krajinu charakterizuje.

Druhá světová válka Sedloňov - Sattel odtrhla k Německu a ztráty lidí ve válce a poválečný odsun učinily z významné pohraniční obce malou vesničku. Dnes má obec 262 obyvatel. Je zde zemědělská farma, drobná strojní výroba a pila, obecní úřad, pošta, Dětský domov a do roku 2003 zde byla základní škola. Jsou zde tři hospody, obchod se smíšeným zbožím, lyžařský vlek a autobusové spojení s nejbližšími městy.

Převzato z www stranek obce Sedloňov.

Napsal Jarmila Haldová, kronikářka.

Osobnost ze Sedloňova.

Jarmila Haldová. (Foto Z. Brandová)

Sedloňovská řezbářka Jarmila Haldová vyřezala už sto dvanáct kolorovaných reliéfů českých knížat, kněžen, králů a královen.

Aby byla sbírka hotová, zbývá vytvořit ještě dvacet takových reliéfů. Nyní panovníci s manželkami přebývají v Městském muzeu a galerii Svitavy, kde zůstanou do poloviny ledna. Kromě reliéfů panovníků je Jarmila Haldová známá svými betlémy. Její vyřezávaný Soukenický betlém najdete ve vestibulu Městského úřadu v Rychnově nad Kněžnou. „Snažím se vyřezávat betlémy pro dané místo charakteristické. V Rychnově bylo soukenictví a betlém slouží i jako národopisná pomůcka pro představu, jak sukno vznikalo," vysvětluje jeho autorka JARMILA HALDOVÁ. Bystrý pozorovatel najde mezi figurkami spisovatele Karla Poláčka i celou partu kluků z díla Bylo nás pět.

Jarmila Haldová se narodila 3. prosince 1951, výtvarnice, ilustrátorka, autorka loutek a řezbářka, ilustrovala Pohádky z Orlických hor Josefa Lukáška, Na přástkách v Podorlicku Eduarda Weise, Příběhy ze starých listin Jiřího Macha, Babička vypravuje Jiřího Frýzka, – autorka vyřezávaných i papírových betlémů, – autorka botanických ilustrací publikovaných i v zahraničních odborných časopisech, v roce 1975 se s rodinou přestěhovala z Prahy do Sedloňova, od roku 1991 je sedloňovskou kronikářkou, dcera akademických malířů manželů Havlíkových, její otec Václav Havlík pracoval jako loutkoherec v Divadle Spejbla a Hurvínka a později byl mnoho let scénografem a šéfem výpravy v Ústředním loutkovém divadle (dnes Minor), vychovala čtyři syny a má dvě vnoučata.

Napsáno 31.12.2015, Z. Brandová. (Výňatek). Zdroj: http://www.denik.cz/.

Obec Sedloňov.

Horská obec pod Sedloňovským vrchem, s prvenstvím v tomto pohoří – v roce 1897 tu proběhl 1. známý lyžařský závod v Orlických horách.

Lyže do obce pro lesní personál nechal dovézt hrabě Kolowrat, proto spolu s Bartošovicemi se Sedloňov stal jedním z prvních zdejších lyžařských středisek. V obci najdeme kostel Všech Svatých a dřevěnou roubenou faru z roku 1749.

V bývalé škole je nově otevřená Síň Jarmily Haldové a Památník obce Sedloňov.

Můžeme se vypravit i do malebného okolí a dojít až k Sedloňovskému černému kříži pod sedlem Sedloňovského vrchu v nadmořské výšce 1005 m nebo k západnímu svahu Sedloňovského vrchu se stejnojmennou přírodní rezervací.

Milovníci vojenské historie se můžou vydat na trasu po hřebenu, kde najdou linii pevnůstek pohraničního opevnění z let 1937-1938.

Středisko pro lyžování a snowboarding s uměle zasněžovanou sjezdovkou zde najdou lyžující rodiny s dětmi nebo lyžaři či začínající snowboardisté. Na 3 různých sjezdovkách tu najdeme klidné prostředí s minimálními frontami zvláště ve všední dny. Půjčovna lyží a snowvboardů, večerní lyžovní i lyžařská škola. Můžeme fandit při snowboardových závodech Českého poháru nebo se pobavit při Rampušákově loučení se zimou s vloženým závodem na dobových lyžích.

Zdroj www vyletnik

Přístřešek a památník na Vrchmezí.

V pátek 21. září 2012 byl na Vrchmezí - třetím nejvyšším vrcholku Orlických - hor slavnostně otevřen dřevěný přístřešek – odpočinkové místo pro turisty, v němž jsou mapy s turistickými cyklo i běžeckými trasami.

Zároveň byl na samém vrcholku Vrchmezí slavnostně odhalen památník připomínající, že toto místo kdysi navštívili tři významné osobnosti světové historie. Císař Josef II. (1779), americký velvyslanec v Prusku a pozdější šestý americký prezident John Quincy Adams (1800) a slavný polský hudební skladatel Fryderyk Chopin (1826).

Zdroj www obce Sedloňov.

Nový památník na vrcholku hory Vrchmezí v Orlických horách.

Jeden vrcholek a tři významné osobnosti světové historie – to jsou základní fakta, která stála na začátku vybudování památníku na vrcholku hory, která je nedílnou součástí hřebene Orlických hor. Vrchol se jmenuje Vrchmezí (1084 m) a je nejvýraznějším v severní části a zároveň nejvyšším v polské části Orlických hor.

V minulosti patřil k nejnavštěvovanějším místům hlavního hřebene, a to byl možná důvod, že na něj postupně vystoupili císař Josef II. (1779), americký velvyslanec v Prusku a pozdější šestý prezident Spojených států amerických John Quincy Adams (1800) a slavný polský hudební skladatel Fryderyk Chopin (1826).

Velkou náhodou se informace o prvních dvou osobnostech na vrcholku Vrchmezí nedávno dostala k Josefu Ježkovi, obyvateli horské obce Sedloňov a bývalému poslanci Parlamentu ČR, a právě u něj se zrodila myšlenka připomenout tyto zajímavé skutečnosti turistům i milovníkům historie.

Na otázku „Jak bude památník vypadat?“ iniciátor projektu Josef Ježek odpověděl:

„Na samotném vrcholku Vrchmezí bude instalován pamětní pylon ve tvaru trojhranu, jehož základ tvoří kovová pozinkovaná konstrukce, která je jakoby obalena kamenem – ve spodní části v přírodním stavu, v horní části leštěným, aby dobře vynikla jména osobností, jimž je věnován. Jsou na něm vytesána jména císaře Josefa II., Johna Ouincy Adamse a Fryderyka Chopina, dále samozřejmě nechybí název vrcholku, tedy Vrchmezí, který má tu zvláštnost, že se jmenuje v každé řeči jinak. V němčině zní název Hohe Mense a Poláci ho nazývají Orlica. Tvar památníku i jeho velikost se musely přizpůsobit také tomu, že vrcholek není lehce dostupný těžké technice a to jednak kvůli členitému terénu, a jednak proto, že je součástí I. zóny chráněné krajinné oblasti.“

A co se lze o této 1084 m vysoké hoře v Orlických horách dozvědět z dobových záznamů?

„Vrchmezí bylo od počátku minulého století až do války velmi atraktivní místo, stál zde turistický hostinec Hohe Mense Baude, který postavil rodák z dnešního Zielencze (tehdy Grunwaldu) a potomek českých emigrantů Heinrich Rübartsch. Nacházelo se zde i několik rozhleden či vyhlídkových věží. V r. 1935 dokonce turisté rozhodli, že na Vrchmezí bude postavena tzv. Švehlova horská chata, proto vykoupili zhruba 6 hektarový pozemek. Doba však nebyla takovým plánům nakloněna, ale pozemek v majetku Klubu turistů zůstal. Traduje se také, že na Vrchmezí existoval stůl, který stál opravdu přímo na státní hranici, takže na jedné straně stolu se sedělo na české a na druhé na německé straně,“ řekl dále Josef Ježek.

Vybudování památníku je součástí mikroprojektu „Turistická mozaika Orlických hor“, který spolufinancuje Euroregion Glacensis, realizátorem je obec Sedloňov. Slavnostní odhalení se uskuteční 21. září ve 12 hodin a záštitu nad celou akcí převzal hejtman Královéhradeckého kraje Lubomír Franc.

Součástí slavnosti bude i zpřístupnění turistického odpočinkového místa, což je dřevěný přístřešek nedaleko samotného vrcholku Vrchmezí, v němž si turisté budou moci nejen odpočinout, ale najdou zde i mapy s turistickými cyklo a běžeckými trasami.

Josef Ježek také sdělil, co si obec Sedloňov i on sám slibují od takto upraveného vrcholku Vrchmezí do budoucna: *„Zatraktivnění turistického ruchu v tomto prostoru. V minulosti, kdy stromový porost nebyl ještě tak vzrostlý, bylo Vrchmezí vyhlášené svými výhledy do kraje, v jednom turistickém průvodci se dokonce píše, že za jasného počasí byly dokonce vidět i věže Prahy.“*

Autor článku: Dana Ehlová, http://www.mistnikultura.cz.

Památník odhalili - Hana Ježková (starostka Sedloňova), Helmut Dohnálek (3. náměstek hejtmana) a Miroslav Vlasák FOTO: Dana Ehlová.

Třetí nejvyšší vrcholek Orlických hor připomíná tři významné osobnosti světové historie

Vrchmezí (1084 m) - třetí nejvyšší vrcholek Orlických hor – je místem, na které kdysi postupně vystoupily tři významné osobnosti světové historie.

Pobyt císaře Josefa II. (1779), amerického velvyslance v Prusku a pozdějšího šestého prezidenta USA Johna Quincy Adamse (1800) a Fryderyka Chopina (1826) připomíná od 21. září 2012 trojhranný kamenný pylon, který tvoří kovová pozinkovaná konstrukce jakoby obalená kamenem - ve spodní části v přírodním stavu, v horní části leštěným - aby dobře vynikla jména osobností, jimž je věnován a jejichž jména jsou na něm vytesána. Dále samozřejmě nechybí název vrcholku, tedy Vrchmezí, který má tu zvláštnost, že se jmenuje v každé řeči jinak. V němčině zní název Hohe Mense a Poláci ho nazývají Orlica.

Slavnostní akce v místech, kde - jak řekl iniciátor vzniku památníku, bývalý poslanec Josef Ježek - „se hory snoubí s nebesy“, probíhala za krásného počasí a viditelnosti, dojmy určitě umocnily i fanfáry a salvy z loveckých zbraní.

„Je dobré, abychom nezapomínali na minulost, je dobré, abychom nezapomínali na velké lidí, kteří prošli našimi místy. Oni byli velcí, protože něco dokázali, a nás by to mělo motivovat k tomu, abychom prostě dokázali každý na tom svém místě udělat maximum i pro další generace, aby po nás zůstalo něco dobrého, něco pozitivního,“ připomněl přítomným páter František Hofman z Nového Hrádku při odhalování památníku. Dále zdůraznil, že „s pojmem památník úzce souvisí slovo pamatovat“ a vyzval, abychom si pamatovali, že je třeba život naplňovat pořádnými hodnotami.

Škoda, že tato moudrá a krásná slova, pronesená symbolicky pod modrým nebem až na samém vrcholku hor, nebudou v těchto místech zaznamenána pro ty, kteří k památníku přijdou v budoucnu.

O minulosti hory se dozvídáme z historických pramenů, že Vrchmezí bylo od počátku minulého století prakticky až do války velmi atraktivní místo, stál zde turistický hostinec Hohe Mense Baude, který postavil rodák z dnešního Zielence (tehdy Grunwaldu) a potomek českých emigrantů Heinrich Rübartsch. Bylo tu i několik rozhleden či vyhlídkových věží. V r. 1935 dokonce turisté rozhodli, že na Vrchmezí bude postavena tzv. Švehlova horská chata, a proto byl vykoupen i pozemek. Doba však nebyla takovým plánům nakloněna, pozemek ovšem turisté vlastní dodnes.

Na otázku, co si slibuje od tohoto místa do budoucna, odpověděl iniciátor projektu Josef Ježek: *„Zatraktivnění turistického ruchu v tomto prostoru. V minulosti, kdy stromový porost nebyl ještě tak vzrostlý, bylo Vrchmezí vyhlášené svými výhledy do kraje, v jednom turistickém průvodci se píše, že za jasného počasí byly dokonce vidět i věže Prahy.“*

I proto byl nedaleko památníku, v místech, kudy vede červená turistická značka, zbudován dřevěný přístřešek - odpočinkové místo pro turisty - v němž jsou mapy s turistickými cyklo i běžeckými trasami.

Realizaci celého projektu nazvaného Turistická mozaika Orlických hor podpořil Euroregion Glacensis a Královéhradecký kraj.

Zdroj: www.novinky.cz, Dana Ehlová. 22.9.2012.

Jak se plavilo dřevo z Orlických hor.

Zlatý potok stékající z Orlických hor byl již od 80. let 16. století využíván k plavení sáhového dřeva ze Sedloňova do Dobrušky, později až do Opočna. Podle starých záznamů se dřevo plavilo až do konce 19. století. Samo plavení bylo organizačně složitou akcí. Sotva začátkem zimy napadlo alespoň 30 cm sněhu, začalo se dřevo nařezané na sáhové kusy (1,77 metru) svážet na saních z hor na složiště v Sedloňově. Za jarního tání, když se dostatečně zvýšil průtok Zlatého potoka, nastoupili poddaní z okolí v čele s rychtáři na plnění své robotní povinnosti. Část z nich házela polena do vody, další se rozestavili po březích a dlouhými holemi postrkovali do proudu polena uvízlá za balvany nebo za břeh.

Trasa ze Sedloňova do Dobrušky byla rozdělena na dvě části. Zhruba uprostřed, u osady Žákovec, stály v korytě hrable a zachycovaly dřevo. Zde byl jeho sklad. Totéž se dělo i v druhé části. Zde plavení dřeva obsluhovali již poddaní z podhůří. V horním úseku činil výškový rozdíl 200 metrů, v dolním 140 metrů. Z Dobrušky, kde se dřevo skládalo na břeh, se pak povozy rozváželo dále ke spotřebě. Od roku 1705, kdy byl prohlouben a rozšířen mlýnský náhon od Chábor k podchlumskému mlýnu, se dřevo plavilo i do Opočna.

Zdroj: MF Dnes, autor: Jaroslav Duchoň

POLOM

V současnosti je tento krásný kout Orlických hor přidruženou částí obce Sedloňov. Nachází se uprostřed silnice spojující Sedloňov a Olešnici v Orlických horách, na křižovatce odbočky do Sněžného.

Dá se říci, že je to z Polomu na všechny strany 2 kilometry do nejbližší obce. Na čtvrté straně je to zhruba 2 kilometry vzdušnou čarou přes zadní Polom na hranici s Polskem.

V roce 1945 bylo v obci celkem 82 obydlených hospodářských usedlostí, domů a chalup, s 301 obyvateli / údaj ze seznamu p. J. Meiera čp. 85 /.

Na mapě z r. 1840 je možné vysledovat, že obec měla přes 100 očíslovaných stavebních parcel. V r. 1938 je uváděno celkem 97 obydlených budov s 317 obyvateli. V obci byla do roku 1945 jednotřídka

obecní školy. V současné době je z původní budovy školy restaurace s ubytováním. (*Dnes mimo provoz - pozn. NK*).

V 50 létech byla obec začleněna jako osada do obce Sedloňov a v 70 létech byla část Lužany a Vlčinec převedeny do obce Olešnice v Orl. horách.

V současné době je osada převážně rekreačního charakteru.

Zdroj: www stránky obce Polom.

Armáda má v Orlických horách pracoviště, které sleduje i výbuchy v KLDR.

Seismograf zaznamenávající otřesy litosférické desky.

Sestupujeme úzkou chodbou do podzemí k srdci přísně střežené seismické stanice Polom v Orlických horách. Po betonových zdech vedou svazky kabelů. Vojenské zařízení, které slouží k monitorování otřesů v litosférické desce, patří mezi 120 nejlepších pracovišť svého druhu na světě.

„Je to chodba přistavěná k pěchotnímu srubu ze 30. let. Za první zatáčkou budeme v původním bunkru,“ rozléhá se podzemím hlas náčelníka odboru geografického zabezpečení ve Vojenském geografickém a hydrometeorologickém úřadu v Dobrušce Jiřího Skladowského.

Nad námi je osm metrů zeminy a betonu. Ještě před čtyřiceti lety byl nad povrchem klasický vojenský prvorepublikový bunkr, kterých je v této části Orlických hor hodně. Na počátku 70. let byl pro lepší izolaci překryt hlínou, v zemi se vyhloubily nové prostory a pevnost vojáci upravili pro sledování seismických jevů.

Dnes na zatravněnou mohylu bez stromů vedou schody. Na vršku je několik meteorologických přístrojů včetně dvou bolidových kamer na snímání meteoritů nebo heliografu k měření slunečního svitu. Vojáci se zabývají i měřením meteorologických a astronomických jevů.

Než se dostaneme do nejcennější místnosti hluboko pod zemí, Jiří Skladowski otevře několik těžkých opancéřovaných dveří. Podzemí je klimatizované a odhlučněné.

„Tohle je srdce stanice,“ ukazuje čtyřicetiletý důstojník na betonový kvádr, který zabírá většinu místnosti z železobetonu.

Na něm je několik typů snímačů zaměřených na seismické vlny. Zaznamenávají zemětřesení i důlní činnost v okruhu asi 50 kilometrů a hlavně jaderné výbuchy, které rozkmitají litosférickou desku. Některé přístroje jsou staré i čtyřicet let a slouží jako záloha, kdyby moderní selhaly, jako se to stalo v roce 1998 po bouřce a ničivé povodni, která postihla Orlické hory.

„I když se to na první pohled nezdá, samotný kvádr je oddělen od bunkru speciální gumovou pryží, guma slouží jako izolace. Kvádr má přímý dotyk jen s rostlou skálou, tedy s litosférickou deskou, což je ideální,“ vysvětluje Skladowski.

Seismická čidla jsou na betonovém kvádru umístěném na skále.

Přístroje zaznamenají i sebemenší pohyb lidí. Je tu šest snímačů. *„To stačí na pokrytí celé Země. Čidla jsou extrémně citlivá,“* upozorňuje vedoucí oddělení speciálního monitoringu Zdeněk Ledvinka, jeden ze šesti pracovníků, kteří se v nepřetržitém provozu střídají po dvanáctihodinových směnách.

Elektromagnetické čidlo se snaží udržovat stabilní polohu vůči Zemi. Když začne kmitat, čidlo má snahu se dorovnávat. Pohyby se přenášejí do aparatury, která je převede do čitelné formy na počítači.

„Kdo o tom nic neví, může být při pohledu na čidla zklamán, že nevidí nic sofistikovaného, co by mu připomínalo třeba androida. Jsou to jen čidla, byť velmi specifická. Důležité jsou i vyhodnocovací aparatura a pracoviště operátorů, kde vidíte, jak seismická vlna vypadá. Stanice není výjimečná jen tím, kde je, ale i odborníky, kteří dokážou správně interpretovat, co zjistí,“ upozorňuje Skladowski.

Stanice Polom byla už v roce 1996 zařazena do prestižní profesní federace sdružující 120 špičkových seismických stanic na celém světě. Ročně zaznamená po celé Zemi okolo tří stovek větších otřesů.

Polom není žádná Oblast 51.

Areál je obehnán vysokým plotem s ostnatým drátem. Na řetězu po dvoře pobíhá respekt vzbuzující sedmiletý vlčák Áron.

„Klidně si ho pohlaďte, nic vám neudělá. Rozezná, kdy má zareagovat. Když jste s námi, nevyjede po vás,“ říká padesátiletý civilní pracovník Vojenského geografického a hydrometeorologického úřadu Zdeněk Ledvinka.

K armádnímu pracovišti u osady Polom na jižním úbočí Orlických hor v nadmořské výšce 750 metrů vede úzká nenápadná asfaltka, v závěru plná děr. Kdo to tu nezná, zabloudí, a to i přesto, že vojenské zařízení už nepodléhá tak přísnému utajení jako v době studené války.

„Nejsme žádná utajená základna, žádná Oblast 51, ale určitý režim zabezpečení je nutný,“ říká Skladowski. Novináři se do areálu mohou dostat jen s povolením od generálního štábu.

V minulosti byla stanice přísně utajená a napojená přímou linkou na Ústav fyziky Země v Moskvě. Sloužila Varšavské smlouvě k monitorování pokusných nukleárních výbuchů armád NATO na amerických a francouzských střelnicích i v Číně. V současnosti patří Ar-

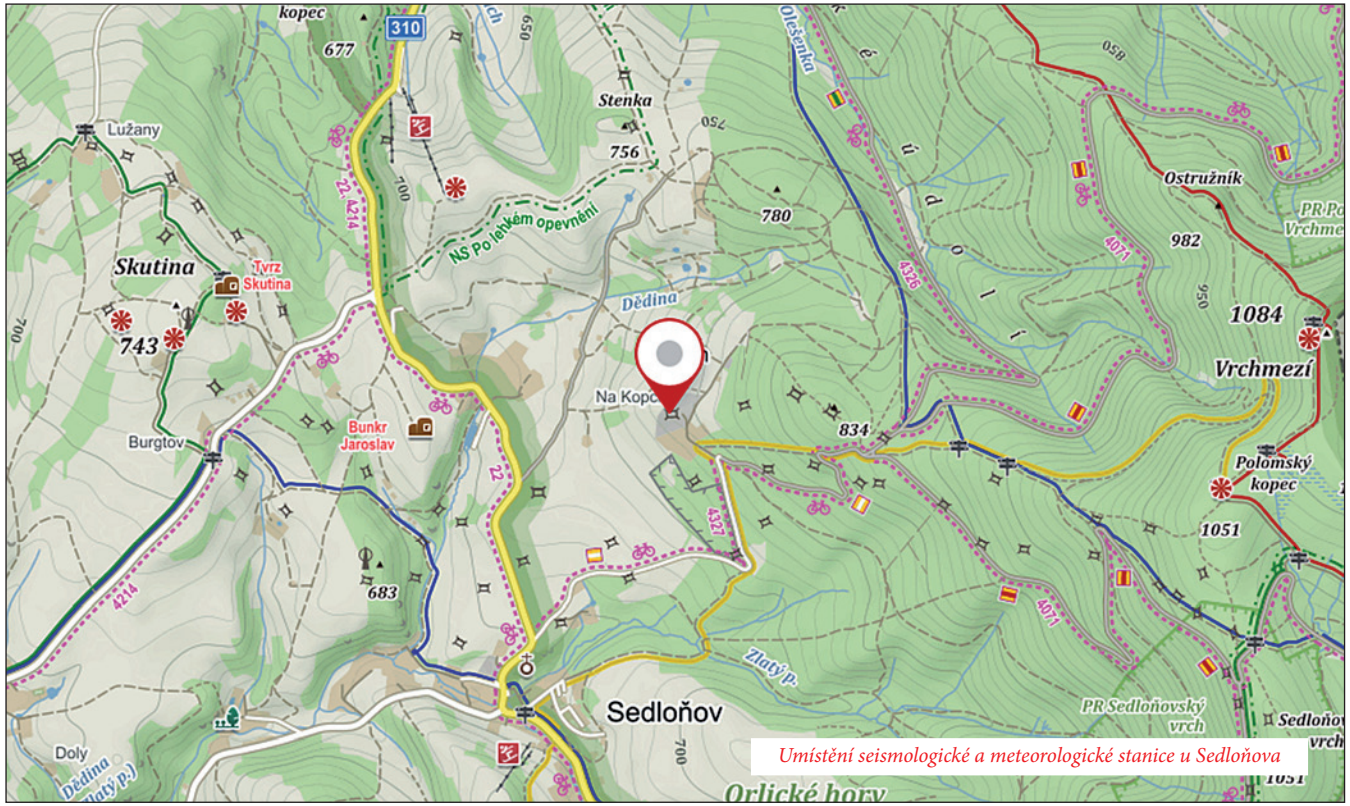

Umístění seismologické a meteorologické stanice u Sedloňova

mádě ČR a spadá pod Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce.

Od roku 1992 poskytuje i aktuální geofyzikální, geodetická a dokonce meteorologická či astronomická data ve vysoké kvalitě také civilním odborným institucím. Tedy žádný vědecký výzkum, ale „jen" vyhodnocování a rozesílání zjištěných údajů.

„Představte si situaci, že v místě nasazení našich jednotek, například v Afghánistánu, dojde k zemětřesení, vládne tam zmatek, nejsou k dispozici žádné informace. Vojáci nevědí, co otřesy způsobilo, jestli nejde o nějaký výbuch. V tomto okamžiku je to na nás, abychom je informovali, jak silné zemětřesení to je a kde má epicentrum. To jsou velmi potřebné informace i pro naše velvyslanectví," vysvětluje vystudovaný geograf a kartograf Jiří Skladowski.

Foto převzato z www stránek Geofyzikálního ústavu Akademie věd ČR.

Polom je na výborném geologickém podloží, které velmi dobře vede seismické vlny.

„Nejlépe ze všech podobných stanic na území České republiky dokáže detekovat a zaznamenávat seismickou činnost. Orlické hory jsou totiž geologicky velmi staré pohoří, takže jsou pro monitorování velice vhodné. Kromě toho je tu klid," říká Skladowski.

Zemětřesení v kraji? Jen zvonění lustrů.

V nadzemním objektu vedle mohyly jsou kanceláře s moderními technologiemi. Nad počítači jsou mapy celého světa. Na jednom z mnoha přístrojů ručička zaznamenala něco neobvyklého. Na válečku s papírem je patrné, jak se rozkmitala.

„To není žádné zemětřesení, ale výsledek naší návštěvy dole u čidel," usmívá se Zdeněk Ledvinka.

Záznam otřesů při jaderném testu v Severní Koreji.

Na stole je rozvinutý široký pás papíru, kde jsou závažnější zjištění: 3:09 h, Jaderný test Severní Korea. *„To je záznam z letošního jara. Seismické vlny se k nám ze Severní Koreje dostanou za dvanáct minut. Jde o čtvrtý zaznamenaný pokus z této země za poslední roky,"* říká Ledvinka a ještě upozorňuje na ničivé zemětřesení, které v roce 2011 v Japonsku vyvolalo tsunami a havárii jaderné elektrárny Fukušima.

Graf síly zemětřesení připomíná zubaté a dlouhé ostří. *„Když začnou čidla šílet a ručička lítá ze strany na stranu jako tady, operátoři musí co nejrychleji vyhodnotit situaci, připravit hlášenku a odeslat na operační centrum ministerstva obrany a na Integrovaný záchranný systém. Za pomoci dat z jiných stanic jsme schopni místo zemětřesení také lokalizovat,"* říká Ledvinka.

Stanice sice zaznamenává všechny otřesy zemské kůry, ale informuje jen o těch silnějších. Seismologové mají svět rozdělen. Zemětřesení v Česku se zaznamenávají už od 3,5 stupně Richterovy škály, v ostatních zemích Evropy od čtyř, v oblastech, v nichž působí čeští vojáci, až od pěti a v ostatních zemích světa od šesti stupňů.

„Zatím poslední významné zemětřesení, které splňovalo podmínky pro poslání varovné zprávy, jsme zaznamenali především z Ukrajině v oblasti Donbasu, kde je shodou okolností ozbrojený konflikt. Mělo sílu 4,7 stupně," říká Jiří Skladowski a ukazuje na graf: Ukrajina, 7. 8. 2016, 8:15 h, 4,7 stupně, přírodní původ, hloubka 10 km.

Otřesy zemské kůry se nevyhýbají ani Královéhradeckému kraji. V republice jsou dvě neklidné oblasti, a to Chebsko a Úpicko, právě kousek od Polomu.

„U nás zatím nehrozí, že by měly začít padat domy. Naše středoevropská litosférická deska je naštěstí stabilní. Loni 16. října jsme u Červeného Kostelce zaznamenali otřesy o síle maximálně dvou stupňů Richterovy škály. Nic dramatického, jen zvonění skleniček a lustrů," dodává pracovník Jaroslav Pokorný.

Autor: Tomáš Kučera, Zdroj:http://hradec.idnes.cz/, 20.8.2016

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ

Tak jsem absolvoval návštěvu Sedloňova, Polomu, Šerlišského mlýna a Ošerova. To vše patří k Sedloňovu.

vždy když přijedu do vybrané vesnice, snažím se vyfotit obec jako celek a to pokud možno z místa, odkud vypadá nejlépe. Ne vždy se mi to ale podaří. Doma na mapě si předběžně místo vyberu, na místě ale potom často vidím, že fotku nelze udělat - často vesnici zakrývají stromy. A pokud leží v sevřeném údolí, tak je to ještě komplikovanější. V zimě bez listí by to v takových případech šlo lépe. A tak musím udělat kompromis - použít fotku nějakého detailu.

Tak jsem to musel udělat i v Sedloňově, použil jsem na titulní stránku fotografii z příjezdu do Sedloňova od Bystrého, kde je průhledem mezi stromy vidět kostel Všech svatých. Možná by se našlo lepší místo pro fotku - např. vrch lyžařské sjezdovky - ale tak podrobně nemám čas takové místo hledat, zvlášť když přístup k němu není nijak jednoduchý.

Sedloňov je obec, která je už opravdu v „klínu" Orlických hor. Hned za obcí se zvedá hlavní hřeben těchto hor s řadou turisticky atraktivních míst. Docela mě překvapilo, že katastr Sedloňova zasahuje až k Šerlišskému mlýnu, který je blíže k Deštné.

Obec Sedloňov je docela natažena do délky, zajímavé je jak daleko a jak vysoko zasahuje na východní straně do hor. Je to část Horní Sedloňov a dosahuje do výšky skoro 800 m.n.m.

V údolíčku kolem na mapě nepojmenovaného potoka ale zřejmě místně značeného jako Sedloňovský potok, je umístěna řada překrásných chalup, místo je to kouzelné.

Když už jsem u těch potoků, tak Sedloňov je místo, nad kterým pramení Zlatý potok. Polom je místo, nad kterým pramení Dědina. Ta v Polomu je jenom malým potůčkem. A v Sedloňově se oba tyto potoky spojují a pokračují pod názvem Dědina (Zlatý potok). Takhle teče tento potok až pod Chábory, tvoří překrásná údolí a malebná zákoutí. Pod Chábory je uměle rozdělen opět na Zlatý potok, ten teče přes Opočno k Českému Meziříčí. Druhá větev pod názvem Dědina teče přes Dobrušku také k Českému Meziříčí. A tam se opět spojují a pokračují pod názvem Dědina do Třebechovic, kde se Dědina vlévá do Orlice. Pane, to je mazec. Ale podrobně jsem o Zlatém potoku (Dědině) psal nedávno. v souvislosti s Kounovem

V řadě vesnic, které jsem navštívil je hlavní dominantou kostel. To platí i pro Sedloňov. Kostel Všech svatých je umístěn na vyvýšeném místě, a tak opravdu působí dominantně. Sedloňovský kostel prodělává v současné době nějakou opravu, ovšem nahlédnout do něho bylo možné a tak jsem udělal fotku interiéru. Pěkný kostel. A váže se k němu i pěkná pověst - viz předchozí text.

Střed obce Sedloňov je opravdu pěkně a vkusně upraven. V budově Obecního úřadu je i Pošta,. Prostor před Obecním úřadem je upraveným parčíkem s pomníkem padlým ve válkách. A níže je upravená plocha s různými sportovními zařízeními. Pěkné.

V obci je již dlouhodobě umístěn Dětský domov, který patří rovněž k dominantám obce. Naproti je bývalá Grulichova hospoda - dnes obohacená o pension - jmenuje se „Zlatá koruna". V Sedloňově je několik dalších míst s možností občerstvení, také řada pensionů. Je zde i výstavný hotel HARTMAN. Také několik soukromých firem.

Při příjezdu ze strany od Bystrého zaujme překrásné Arboretum, které je možné za dobrovolné vstupné navštívit.

Když jsem se přemisťoval do Polomu, vzal jsem to vpravo od silnice přes kopec, na kterém je v soukromém držení jeden z těch větších bunkrů. Zřejmě to má dnes někdo jako chalupu.

V Polomu je nejvýstavnějším objektem rekreační objekt patřící BIS (zpravodajská služba podléhající vládě). Bývalá škola vyčnívající nad Polomem byla přetvořena na restaurační zařízení s možností ubytování, dnes je ale objekt mimo provoz.

Nad Polomem je bunkr Jaroslav, ve kterém je dnes muzeum s možností navštívit o víkendu.

Zajel jsem také do části Ošerov, což je odbočka vlevo jedeme-li do Deštné od Plasnice. Malebné údolíčko s malou kapličkou a několika chalupami. Těsně pod horami.

No a Šerlišský mlýn, třešnička na dortu, skoro na polských hranicích za kterými je polské lyžařské středisko Zielenec. Zaujala mě úprava před hotelem s pohybujícím se čertem a nápaditým provedením.

A ještě jedna informace o plánované železnici z knihy „Stopou dějin železnic v podorlicku":

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ-ZÁKOUTÍ.

Zatím se nepodařilo najít doklad, na jehož základě bychom mohli jednoznačně určit období, v němž vzklíčila myšlenka na postavení železniční tratě z Nového Města nad Metují přes Olešnici do Zákoutí. Že dvou mladších záznamů můžeme usuzovat, že se tak stalo v letech 1889-1890.

V aktech Společnosti státní dráhy je založena skica trasy vybíhající z jižního zhlaví novoměstské stanice proti toku Janovského potoka k Zákraví, Ohnišovu a Tisu. Po překonání rozvodí mezi obcemi Tis a Sněžné pokračovala linka údolím Olešenky k Olešnici, odkud se sérií protisměrných zatáček stáčela přes Polom, Sedloňov a Ošerov k Vísce. Konečný bod zhruba 37 km dlouhé trasy byl situován asi ve středu vzdálenosti Deštné-Zákoutí.

Další z variant mířila údolím Bohdašínského potoka kolem Slavoňova a přes Bohdašín k Tisu. Na jiném záznamu můžeme sledovat její pokračování od Tisu kolem Krahulce a Kobylinky k Sedloňovu, kde se mohla připojit k variantě olešnické. Kresby nesou jedinou (německy psanou) slovní poznámku: „K dopisu Dr. Dvořzaka". Není vyloučeno, že otcem myšlenky byl tentýž opočenský MUDr. Dvořák, který pomýšlel na stavbu podorlické transverzály. Průkaz však chybí.

Nejmladší z dokladů pochází z roku 1922. Pojednává o trase Dobruška-Tis, v jedné ze statí však cituje i projekt Nové Město nad Metují-Tis-Zákoutí.

Jindřich Buchal.

FOTOGRAFIE Z OBCE SEDLOŇOV

a připojených obcí

Hotel „Šerlišský mlýn“. Možnost ubytování, občerstvení, lyžování, turistika.

Bývalá hájovna nad Šerlišským mlýnem. Dnes penzion.

Kaplička v Ošerově.

Ošerov - cesta zde končí. Významná přírodní rezervace.

Horní Sedloňov.

Partie s chalupami v Sedloňově.

Pěkný nápad pro obveselení kolemjdoucích.

Sedloňov - hasičská zbrojnice.

Bývalá Grulichova hospoda v Sedloňově, dnes i penzion. Jmenuje se „U zlaté koruny“.

Střed Sedloňova.

Dětský domov.

Sedloňov - Obecní úřad a pošta. Zřejmě původně škola.

Upravený parčík před Obecním úřadem.

Chcete si zasportovat? Máte možnost.

Sídliště nad Obecním úřadem.

Jeden z penzionů v Sedloňově.

Perfektní fotbalové hřiště - zde v horách atraktivní záležitost.

Centrální oblast Sedloňova.

Oprava interiéru kostela Všech svatých.

Pohled od kostela na část s bytovkami.

Pohled na jeden z penzionů - a ke křižovatce kde se odbočuje na Polom a Olešnici v Orlických horách.

Ubytovna s názvem Školka.

Kostel Všech svatých.

Pohled ve směru výpadovky na Polom a Olešnici.

Soukromé arboretum vedle výpadovky na Bystré.

Chalupa. Soukromý bunkr na kopci mezi Sedloňovem a Polomem.

Zotavovna patřící BIS v Polomu.

Jedna z pěkných chat v Polomu.

Jeden z původních polomských domů - dlouhodobá rekonstrukce.

Bývalá škola v Polomu - dnes restaurace mimo provoz.

Bunkr Jaroslav - dnes muzeum přístup o víkendech.

Kulhající ježek u cesty z Polomu na Sněžné.

Další nová kaplička u křížku - zde na výpadovce Polom - Sněžné..

Ukázka protitankového zátarasu pod bunkrem Skutina.

Bunkr Skutina - navštívil jsem při popisu obce Sněžné. Otevřen včetně nabídky občerstvení.

Pohled směrem k Sedloňovu s návrší nad Olešnicí. Vpravo na poli je vidět bunkr Jaroslav nad Polomem. Ze Sedloňova při zvětšení fotky je vidět špička kostela.

NAUČNÁ STEZKA OKOLÍM DEŠTNÉHO
Chráněná krajinná oblast Orlické hory
Šerlišský Mlýn

LESY ČR
Revitalizace
Ošerov
Revitalizací bylo dosaženo:
Mapa působností Správ toků
Lesy České republiky, s.p.
www.lesycr.cz

ŠERLIŠSKÝ MLÝN
865 m
Horská služba ČR

JSTE V CHRÁNĚNÉ
KRAJINNÉ OBLASTI
ORLICKÉ HORY

DD SEDLOŇOV

POHLEDY Z MĚSTA

Nová stavba „Na skalách“ před dokončením.

OD KLADSKÉHO POMEZÍ

Články z doby mezi válkami.

Mlýny v letech sedmdesátých.

U nás na Bakově od nepaměti každý chalupník potřeboval aspoň jednou za měsíc zajeti do mlýna s obilím, které vozil na trakaře. Žita se málo urodilo a proto se sel také ječmen a oves a toto všechno se po vymlácení smíchalo dohromady a vezlo do mlýna. Mouka ze žita, k němuž bylo přimícháno ječmene a ovsa, brzo zhořkla a proto bylo nutno nedávat mnoho najednou do mlýna. Na voze se vozilo pouze, kdo měl samé žito a samožitná mouka déle vydržela.

V každém mlýně staral se o mletí hlavně stárek, kde byl větší mlýn, byla zaměstnána mladší vyučená síla - mládek a prášek jako mlynářský učedník. Když chalupník přijel do mlýna, stárek obilí s trakaru odnesl na zanášku. To byla hromada, kam se skládaly pytle s obilím. Na zanášce bylo třeba 50 i více pytlů, všecky byly na hromadě srovnané, žádný nebyl popsaný jménem, v každém bylo jinačí obilí a stárek vždy poznal, komu který pytel patří a nikdy se nezmýlil.

Hofmanův mlýn ve Studnici.

Nejhlavnější součástky mlýna byla kola. Kola byla dvě, vodní a mlýnské. Tato dvě kola byla na jedné silné dubové hřídeli. Pro takovou hřídel musel býti vybrán zvláště silný a rovný dub, co by silný člověk objal. Všechny potřeby mlýnské zhotovovali sekyrníci a dva sekyrníci měli co dělat aspoň 4 měsíce, aby zhotovili obě kola. Obě byla stejná a měla v průměru od 4 do 5 metrů. Vodní kolo mělo na obvodě dřevěné nádrže, zvané kapsy, do kterých od shůry z vantrok padala voda a tíhou vody v kapsách se kolo otáčelo, voda z kapes se samočinně vylévala a zase znova nabírala, čímž bylo dosaženo točení kola.

Mlýnské kolo mělo na straně do mlýnice silné dřevěné palce, jimiž se pohyb přenášel na menší kolo, jehož hřídel byla svislá. Toto menší kolo poháněl mlýnský kámen. Mezi vodním a mlýnským kolem byla kamenná zeď, v níž byl pouze otvor pro hřídel. Kameny byly vlastně dva. Spodní byl nepohyblivý, pouze vrchní kámen se otáčel. Oba kameny byly tvaru kruhovitého a asi 25 cm silné a asi 1.20 m v průměru. Kolem vrchního kamene byl lub, což bylo dřevěné hražení, asi jako veliká pekařská díže. Lub byl k vůli bezpečnosti, aby nebyl ke kamenům přístup a také, aby se mouka nerozprašovala do mlýnice. Na mouku usazenou uvnitř na lubě měl právo mlynář a tato mouka se vybírala při křesání. Odtud rčení: »Zůstalo mu za Iubem.« Mlýnské kameny se křesaly asi za 3 neděle jednou a po křesu nechtěl žádný mlet, protože v mouce bylo mnoho písku z kamenů a chleba chrastil v zubech. Čím byl mlýn, t. j. kameny před křesáním tupší, tím mletí delší dobu trvalo, ale mouka byla o to lepší. Mléči proto nikdy nenaléhali na mlynáře, aby křesal.

Regnerův mlýn ve Třtici.

Uprostřed obou kamenů byl kruhovitý otvor v průměru asi 15 cm a do tohoto otvoru padalo shůry s prkenného koše obilí. Koš se ustavičně pohyboval, čímž obilí se sesýpalo. Obilí nepadalo shora ve směru svislém, nýbrž šikmo a velmi rychle, čímž sé dostávalo mezi kameny. Koš se pohyboval velmi hlučně a ustavičně říkal: »Ber, ber, ber.« Aby třecí plochy kamenů mohly obilí drtit, musely mít rýhy. Tyto rýhy se časem otupily a proto se muselo křesat. Každý stárek, který ve mlýně samostatně pracoval, musel umět mlýnské kameny křesat. K tomu se užívalo ocelových želízek zvaných »voškrty«. Stárek také musel umět drobnější sekyrnické práce, protože se ve mlýně často něco polámalo a sekyrník nebyl vždycky po ruce. Rozemleté obilí padalo po obvodě kamenů do velkého hedvábného pytle, který se zvolna otáčel a mouka se z něho vysévala do moučnice. Moučnice byla veliká truhla tvaru hranolového, asi 1.70 m vysoká, 1.50 m široká a as 3 m dlouhá. Co pytlem do moučnice nepropadlo, bylo z pytle dřevěnou rourou odváděno do t. zv. násejpky, což byla dřevěná nádoba tvaru válcovitého. Kdo chtěl mít drobet čistší mouky, tomu stárek vybral z moučnice z prvního sejití mouku, která se jmenovala vejražek. Násejpek musel mít mlynář mnoho a různých velikostí, protože každý, kdo do mlýna přijel, musel si u mletí být a nosit po schodech nahoru násejpky, totiž co v násejpkách po prvním sejití zbylo. Když bylo obilí dopraveno do mlýna, nemohlo se hned mlít a mlynář určil, kdy bude ve mlýně volno. K mletí byl vyslán obyčejně člen rodiny majitele obilí, kterému se říkalo mléč. S mletím se začalo, když předešlý mleč ukončil, což bylo třeba i po půlnoci. Obsah násejpek nosil se na koš čtyři až pětkrát, tak dlouho, až zůstalo z korce věrtel zbytků, které se zvaly otruby.

Kinclův mlýn ve Studnici.

Když bylo semleto, šel mlynář k vantrokám, spustil stavidlo, to znamená, zastavil tok vody na vodní kolo a mlýn zůstal stát po dobu, než se vybrala z moučnice mouka, kterou stárek měřil na věrtele a sypal do pytle. Věrtel byla prostorová míra a měřila o něco méně než 1/4 hl. Z korce se namlelo podle jakosti obilí 5 až 51/2 věrtele mouky a asi věrtel otrubů. (Korec je prostorová míra, obsahující ne úplný hektolitr.) Jakost mouky řídila se podle toho, jaké bylo obilí. Jaké obilí si kdo nasel, takové sklidil, vymlátil, ve mlýně semlel a podle toho vypadala mouka. Když bylo žito se stoklasou, to ještě ušlo, koukol také nevadil. Ale kdo měl už v obilí luštinec, to byl chleba jako viks. Na rozdíl od dneška nepokazil pořádný hospodář mouku nikomu jinému než sobě. Obilí tehdy nebylo stejně tak čisté jako nyní, ježto se jen válo a čistilo na žouberně. Žouberna byl přenosný truhlík na čištění obilí. Obilí se sypalo do truhlíku a z truhlíku šlo na široké šikmé síto, kterým zadina propadla. Poloha tohoto síta se mohla měniti; čím bylo šikmější, tím bylo více zadiny a tím obilí bylo čistší.

Obilí se začalo mleti tak zvaným špicováním. Bylo to zařízení na otloukání špiček u zrní. Otlučené, špiček zbavené zrní padalo do násejpek. Z násejpek se otlučené zrní sypalo na fukar, v němž se proudem vháněného vzduchu oddělovaly otlučky a prach od zrní. Zrní z fukaru padalo zase do násejpky a potom se již nosilo na koš k vlastnímu mletí. Otlučky se přisypaly do pytle k otrubám. Odměnou mlynáře byl dvanáctý díl obilí, které si odebral před započetím špicování a sypal je do truhlíku. Obilí toto zvalo se »měřičná« nebo »vejmělný«. Stárek pak obdržel od mleče od každého korce obilí 10 krejcarů zpropitného. Když byl stárek na větším mlýně, kde bylo více mlýnských složení, to znamená, kde proud vody byl tak silný, že mlýnské kolo utáhlo třeba tři mlecí soupravy zvané složení a kde mohlo tudíž mleti tolik mléčů, kolik bylo složení, přišel si na větší peníze. Kdo byl šetrný, zašetřil si tolik, že si časem mohl zařídit ve městě krupařství. Jedním takovým krupařem byl v Náchodě Maryška, který stárkoval ve mlýně pod Rýzmburkem. Mlýn tento vyhořel roku 1891.

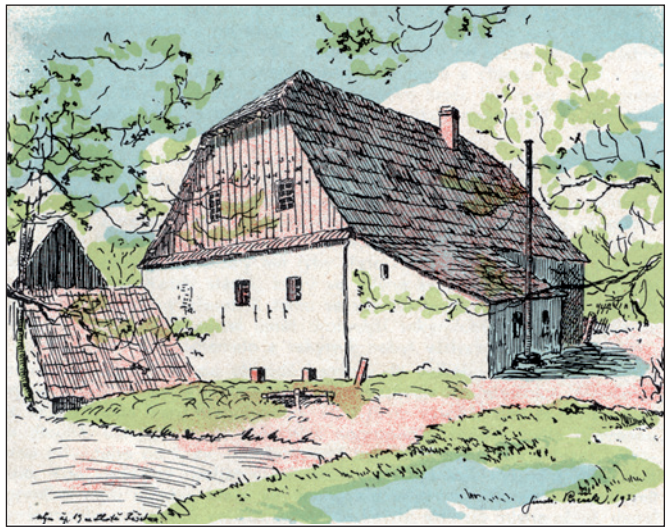

Hanušův mlýn v Řešetově Lhotě.

Na potoce od bývalého červenokosteleckého rybníka, který teče přes Olešnici a spojuje se před Lhotou Řešetovou s potokem tekoucím z rybníka Špinky v Zábrodí, stojí v naší době 6 mlýnů. Od nás z Bakova je do všech skoro stejně daleko. Hořejší mlýn v Olešnici vyhořel po císařském posvícení, v úterý roku 1886. Při dolejším olešenském mlýně, který byl kdysi zbožím panství rýzmburského, byla před 60 lety pila a stoupa na dělání třísla. Tříslo získávalo se z kůry smrkové. K dobývání třísla musely být smrky poráženy v létě, když byla míza, drvaři kůru lupáky oloupali, srovnali do sáhu a mlynář potom koupil třeba celou paseku smrkové kůry a na stoupě ji roztloukal na drobno a odvážel v pytlích koželuhům. Největší koželužský závod ve zdejším kraji byl Michálkův v České Skalici, kde bylo zaměstnáno mnoho dělníků. Roku 1843 polovici tohoto mlýna vzala povodeň.

Třetí mlýn jest ve Lhotě Řešetové. Mlýn tento roku 1833 na svátek Petra a Pavla vyhořel, právě když lidé šli ze Studnic z velké a, že bylo tenkráte mnoho Pavlů ve Lhotě, vynášel Pavel z mlýnice obilí svežené tam ku mletí.

Pak se říkalo, že Petr mlel a Pavel vynášel. Při povodni roku 1843 také část tohoto mlýna byla odplavena. Musel být opraven a dnešní jeho podoba pochází z té doby. Další jest mlýn tak zvaný Kynclův, mezi Řešetovou Lhotou a Studnicemi, na katastru studnickém. Rybník u tohoto mlýna jest panský. Částečně na katastru studnickém a z části na třtickém stoji mlýn »pod horou«, to jest pod vysoko se tyčící strání »Skalou«. Mlýn tento vyhořel roku 1874 v létě ráno v 5 hodin. Pamatuji jako hoch veliký požár. Chodil jsem tehdy již do školy. Tenkráte ještě nebyly sbory hasičské. Každý, kdo přišel k ohni, musel přinést vlastní konev. K hašení ohně byly v každé obci obyčejně u rychtáře uloženy koše na vodu. Byly z plátna nepropouštějícího vodu. Lidí bylo u ohně mnoho, ale žádný nechtěl nosit vodu a kominík, který tehdy řídil hašení, zle se rozčiloval, že nikdo nechtěl pomáhat. Při požáru mlýna bylo povinností stárkovou, aby v první řadě vynesl obilí k mletí mu svěřené. U tohoto ohně byla stříkačka jen jedna a to z Ratibořic ze dvora. Na stříkačce bylo psáno: »Herrschaft Náchod Doméno Ratiboritz« a my malí kluci jsme to usoudili, že patří do Náchoda a doma má v Ratibořicích. Mlýn tento byl dřevěný a po požáru zůstal stát jen komín a ohořatá kola, která neshořela a když jsme šli do školy a ze školy, vlezli jsme mezi příčně, někdo sehnal kus ohořelého dřeva, kola postrkoval a tak jsme se na těch ohořelých kolách vozili, já a moji kamarádi, Jaroslav Špreňar, Franc Vlček, Joset Šrajbr, Antonín Škoda, Josef Podolník a Antonín Kaněra. Tehdejší majitel Středa, rodák z Červené Hory, po vyhoření postavil zdi a potom prodal mlým se vším rodině Hudrově, pocházející z Kuří Vody na severu v Čechách. U tohoto mlýna jest rybník náležející mlynáři.

U třtického mlýna byl panský rybník, kde jsme se často koupali a kde nás honil starý rybničný hajný Tylš. V tomto mlýně se často měnili majitelé. Všecky tyto mlýny před 60 lety měly stejné zařízení. Postupem doby se však přizpůsobily poměrům a v původním stavu není z nich ani jeden. Na rozdíl od dneška bylo tenkráte na potocích hojnost raků a nejchutnější maso měli, když kvetla pšenice. Chytali jsme je po celém potoce od Studnic ke Třtici, kde byly samé olše, a ve škole se s nimi obchodovalo. Když byl rak pěkný, byl za něj krejcar a když byl velký, byly až 2 krejcary. To bylo obyčejně na kapslata a na pistulku.

Václav Škoda, Bakov

Staré kašny v Novém Městě n. Metují

Brzy po ukončení třicetileté války rozhodla správa obce, že místo kašen dřevěných postaví kamenné, což se stalo r. 1662. Jedna objednána u kameníka v Machově, s nímž smlouvu uzavřeli primas a dva obecní starší. Do zimy byl kameník hotov s prací a hned činěny přípravy k převezení. Kašna jest celistvá, z jediného balvanu skalního zhotovená. Má 2.38 m délky, 2.10 m šířky, 1.08 m výšky, pojme 25 hl vody a váží přes 60 centů. Nynější koupil majitel panství pan Josef Bartoň-Dobenín a postavena v parku před zámkem.

Obtíže s převezením byly veliké. Ohromná váha kašny, nedostatečnost vozů, kopcovitá krajina, žádné silnice ani mosty, proto usneseno převézti ji na saních, kteréž k tomu účelu schválně musely býti pořízeny. Doprava kašny trvala pět nebo více dní a způsobila takové těžkosti, že vyvolala rozruch na celém panství polickém a novoměstském a aspoň na půl panství náchodském.

Jasný názor o tom převážení poskytuje účet na to dílo, kterýž obsahuje: a) výdej na práce přípravné, b) na převežení, c) na postavení kašny.

Vydání na kašnu kamennou roku 1662:

Kameníkovi od udělání dáno 50 zl, od udělání saní 4 zl 30 kr, přivezení dvou buků na ně 1 zl, dvěma starším, když chodili na skálu hleděti 30 kr, po druhé, když chodili na druhou skálu hleděti 30 kr, panu primasovi samému třetímu 1 zl, po druhé s Václavem Michalem 1 zl, po třetí, když s formany jezdili 3 zl 15 kr, s kameníkem rozdílně utraceno 1 zl 5 kr.

Při převezení:

Od přípřeží od koně na den 18 kr, od 12 koní z Machova do Srbské za 1 den 3 zl 36 kr, od 4 koní Kr. Rydlovi z Vysokova za 4 dní 4 zl 48 kr, od 4 koní Holubovi ze Srbské za 4 dní 4 zl 48 kr, od 2 koní Nechyboví ze Srbské za 2 dny 1 zl 12 kr, od 4 koní ze Ždárek za 2 dny 2 zl 24 kr, od 2 koní více za 4 dny 2 zl 24 kr, od 4 koní ze Slaného do Náchoda 30 kr, od 4 koní z Náchoda na Branku 45 kr, od 4 koní p. Michalovi za 1 a půl dne 3 zl, od 2 koní p. primasovi za 5 dní 3 zl, od 3 koní p. Tomkovi za 5 dní 4 zl 30 kr, pacholkům zpropitného 48 kr, za 8 svazků prostraňků 1 zl, odvezení potřeb z Machova do Srbské 15 kr, od dělání můstku na Brlence 48 kr, od přenášení mostnic v Bělovsi 15 kr, 16 vyslaným osobám domácím po 6 kr za 5 dní 8 zl, 20 druhých vyslaných po 9 kr 3 zl, tesařům čtyřem obzvláště 2 zl 36 kr, čermenským 18 osobám za 3 dny po 6 kr 5 zl 24 kr, za chléb obzvláště 10 kr, outraty panu primasovi, Václavu Michalovi, Jakubu Vitoškovi, Janu Tomkovi s jinými na prvním noclehu v Srbské 54 kr, na druhém noclehu v Machově 1 zl 54 kr, na třetím noclehu v Srbské 1 zl 35 kr, na čtvrtém noclehu v Náchodě 2 zl 30 kr, když se domů přivezla formanům na večeři 1 zl 24 kr, za čtvrtní piva 1 zl 48 kr, za práci 4 osobám výše jmenovaným 5 zl. Facit 130 zl 41 kr.

Náklad na postavení kašny roku 1663:

Od otesání doubí na kašnu 3 zl, od udělání kříže dubového pod ní a obložení dubovými sloupy a římsou 3 zl 26 kr, kováři za klamry železné k tomu 1 zl 30 kr, kameníku od protesání žlábku na vrchu 18 kr. Facit 8 zl 14 kr. Dodatečně: Jednomu za škodu na obilí, když se kašna vezla 1 zl 30 kr.

Druhá kašna v rynku:

Roku 1709 postavena byla na náměstí blíže studnice druhá kašna kamenná, menší předešlé. Zhotovena byla též z jediného balvanu skalního v horách nad Německou Čermnou v hrabství kladském, jež tehdy náleželo ke království českému.

Mistru kamenickému dáno od lámání a udělání té kašny 18 zl, sedlákům čermenským, když se po prvé roku 1708 z hor vytáhla, dáno na truňk piva a za jídlo 3 zl 3 kr.

Po druhé roku 1709, když se až do Čermné dostala a přivezla, nádeníkům na kus chleba 1 zl 24 kr, sedlákům za 3 kapry 24 kr. Item na trunk piva a za chléb 1 zl 48 kr, kováři od dělání kruhu a dvou svorníků 1 zl 15 kr, za saně pro touž kašnu 51 kr, sedlákům a nádeníkům, kteří kašnu do města přivezli, dáno jim půl sudu piva 4 zl 30 kr, za 15 liber vepřového masa 1 zl 7 kr, za chléb 1 zl, Václavu Špatenkovi za usazení té kašny 15 kr. Facit celého nákladu 33 zl 37 kr.

Táž kašna stojí nyní na hřbitově.

Jóža Tomek

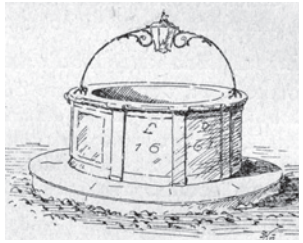

Jak se u nás v horách za stara jezdívalo

V mém mládí nebylo do hor tak pohodlného přístupu jako v době dnešní, kdy silnice jsou stále oživeny motorovými vozidly a zvláště zimního času bývala některá místa od světa takřka odříznuta. Doprava zboží, životních potřeb a materiálu pro tehdy rozvíjející se průmysl tkalcovský byla velmi zdlouhavá a obtížná. Do našich hor vedla jediná okresní silnice z Nového Města n. Met. přes Bystré, Polom k Olešnici. V Sněžném u hostince Krahulcova odbočovala ještě přes Sedloňov do Deštné.

V létě se jezdívalo po této silnici, která místy má značné stoupání, dost obstojně, hůře bylo v měsících zimních, kdy za vánic se nakupily na mnoha místech veliké spousty sněhu. Každou zimu nejednou se stávalo, že povozníci museli koně vypřáhnouti a hleděti se dostat s nimi kamkoliv pod střechu, aby nezmrzli. Sáně i s nákladem často dost cenným, nechali bez dozoru stát v polích.

Objíždění závějí a ukracování cesty rovně přes pole bylo obvyklé a uvázlé saně zůstaly v závějích i několik dní, než cesty učiněny prohazováním aspoň poněkud sjízdnými. Pamatuji se, že na Červeném kopci u Polomu jedné zimy zůstalo ve sněhu 14 saní s naloženým zbožím stát po několik dnů.

Stávalo se, že hospodáři své koně i čeledíny až týden doma nespatřili, zvláště, když uhodila vánice na nějaké delší cestě. Jiné zimy se stalo, že kramáři jedoucí do Olešnice na předvelikonoční »jarmark« (na týden před svátky) projížděli v Polomu sněhovým tunelem a my, tehdy školáci, probíhali jsme po těch sněhových kopcích a sledovali každého »formana«. Povozníci jedoucí k Deštné měli tyto potíže nejvíce také již blízko domova od hostince »Na úhoři« po staré cestě přes Ošerov a Vísku.

Letního času projíždělo naším městečkem Olešnici hojně českých sedláků »z kraje«, kteří dojížděli si do pruských vápenek pro vápno. Také dost českých dělníků tudy procházelo na práci při stavbách, nebo do skláren (brusíren) v Prusku a oživovali zdejší hostince českým hovorem. To se ještě hodně pilo a tak nějaká ta šarvátka nebyla vzácností. Také pašeráctví tehdy kvetlo, německými penězi se platilo v každém obchodě a naopak naše (rakouské) přijímány jako platidlo i v Prusku.

Doprava uhlí do Olešnice v tehdejších časech obstarávala se povozy až z Kladska, jelikož dráhy Kladsko-Chudoba tenkráte ještě nebylo. Jezdilo se obyčejně na dva dny a také tu v zimě byly veliké obtíže pro spousty sněhu. Přes Kozinec a Černý kříž bývalo často zaváto tak, že jakákoliv doprava byla tu vůbec nemožná. V takových případech se jezdívalo z Dušníka přes Homoli do Levína a odtud velmi špatnou cestou přes Kotle a t. zv. kostelní kopec, do kterého stará celní silnice měla v některých částech až 25% stoupání, do Olešnice.

V odloučenosti v době zimní skýtaly obyvatelstvu zábavu zajímavé vyjížďky na saních (šlitáž). Jezdilo se často hromadně a tu zapřáhl se kdejaký koníček, aby výpravy zúčastnilo se co nejvíc osob. Při tom ovšem bývalo v zastávkách vždy hodně veselí a takové nenucené zábavy, různých příhod i nehod vzpomínalo se po celé týdny. Škoda, že dnes už nepanuje mezi lidmi ta družnost jako za stara, moderní doba vzala nám mnohé radosti.

Podle vypravování p. Otomara Soumara z Orlických hor.

Krejčovina na naší vsi

V letech i sedmdesátých minulého století chodili po našich vesnicích krejčí i švadleny, kteří pracovali od chalupy k chalupě podle toho, kde je kdo zjednal. Takový krejčí znal novinky z celého vůkolí a proto byl všude vítán. Práci měl ustavičně. Po celý svůj věk šil tak, jak se naučil a nikdy se nestaral o módu. Šil většinou starším lidem a chase jen šaty pro denní potřebu. Kdo chtěl mít šaty podle módy, vyhledal si krejčího, který šel s dobou.

To byl krejčí »pro lepší třídlu«, který měl svou dílnu a na dřevěné talbuli i svoji firmu. Ale takových krejčí s vlastní dílnou bylo tenkráte málo, poněvadž měli málo práce, ježto průměrný vesnický člověk dal si ušít oblek z drahé vlněné látky jen asi jednou za svůj věk.

Krejčí, který šil po chalupách, pracoval z látky, kterou si každý jeho zákazník sám koupil. Tenkráte panovalo tak zvalné »santyglo«. Byla to látka bavlněná, řebíčkové barvy a velmi trvanlivá.

Krejčí přistěhoval se do stavení s těžkou cihličkou (žehličkou), dlouhým pravítkem, křídou, rulíkem černých nití, a pracoval-li u tkalce, měl na heftování (stehování) i rulík režných nití. Míry s sebou nenosil. Tu si pořizoval pro každý oblek zvlášť. Z černého papíru z cukrových homolí ustřihl si prouižek asi 4 cm široký a podle toho, šil-li na malého nebo na velikého, stačil mu jeden takový proužek nebo sešili dva nebo tři dohromady. Znamení na míře dětlal natrhnutím, takže, když byla míra vzata, bylo na ní tolik zatrhnutí, kolikrát krejčí měřil.

Na míře si nedělal žádných záznamů, ale přes to se nikdy nezmýlil. A zmýlil-li se přece o nějaký ten ždibec, nebylo zle, neboť tenkráte se hlavně žádalo, aby oblek byl trvanlivý. Poněvadž celý oblek šil v ruce, práce vyžadovala veliké píle a šla pomalu od ruky. Krejčí byl »ke stravě«, to jest jedl z jedné mísy s rodinou a také přespával ve stavení, kde právě šil.

Vybíravým nebyl, Jedl, co se uvařílo, Ráno bývaly pravidelně brambory a kyselo, k obědu vzhledem k tomu, že byl ve stavení řemeslník, muselo být něco chytřejšího. Nejčastěji byla »poliuka« zvaná sypanka (hospodyně nasypala mouky do vařící vody nebo mléka odtud její jméno) nebo »hladká Ančka« z čerstvě nadojenébo mléka. Po polívce přišly »dolky«, ovšem z černé mouky. Bílá mouka tenkráte na venkově nebyla ještě známa. K večeří začínalo se již tenkrát vařit »kafe«, ač pro vesnického člověka bylo tehdy ještě moc drahé. Kupovalo se na »loty«. Lot byla mosazná nádobka v podobě válečku s ouškem, který byl uvnitř v jedné třetině přehrazen, takže na jediné straně byl lot a na druhé straně půllot. Kafe se tlouklo v »moždíři« a kde ho neměli, zabalili kávu do hadru, položili na stůl a rozdrtili paličkou nebo kladívkem. Káva se vařila dost bílá, aby se ušetřilo. Byla to pochoutka, které si před šestašedesátou válkou dopřávali lidé jen několikráte do roka. Bylo zvykem, že kávu jedla celá rodina z jedné mísy jako polévku. Někdy pokusovali k ní chléb - někdy i brambory.

Krejčí nebyl placen od kusu. Denně vydělal si 15 až 20 krejcarů.

U nás na Bakově krejčoval po chalupách mistr Lážek, který k nám přišel odněkud z kraje. Dbal velice na svůj zevnějšk a zvlášť pečoval o svůj nedělní ústroj. Byl velmi pracovitý, veselé povahy, z gruntu poctivec a náruživý kuřák.

Neděle nebo svátky trávil u některého ze svých zákazníků, kde se stravoval ze svého a kde měl uloženou také svou truhlu, jež skrývala celý jeho majetek, Nebyl-li někde spokojen, stěhoval se s celým svým majetkem jinam. Zvláště brzy utíkal ze stavení, kde trápily děti.

Kdysi se měl stěhovat ve Všelibech z chalupy k zámožnému sedlákovi. Sedlák přijel letní navečer, kdy všecka chasa byla venku, pro Lážka a jeho truhličku s párem koní a 13 loketními žebřinami. »Tak, mistře, budem nakládat!« Lážek ovšem sedláka odbyl několika sakramenty, aby si nedělal z pořádného krejčovského mistra blázna. Na konec však žert přijal a odstěhoval se k sedlákovi.

Jindy v zimě šil ve stavení, kam přicházela omladina navečer »na toulku«. Chasníci kouřili z »fajfek« a mistr jako náruživý kuřák sáhl také po své dýmce gypsovce s dlouhým »mumštykem«.

Nějaký ferina však před tím nenápadně provrtal v mistrově gypsovce vespod díru, takže, když začal mistr bafat, fajfka netáhla. Tu už chasníci se ztráceli ke dveřím, ale poslední přece jen ucítil »munštyk« pořádně na zádech.

INSPIROMAT

I. Mladý gentleman, který se hodlá oženit, by se rád seznámil - pokračování.

Co nám udělá stáří, když jsme dva?
STENDHAL

Bez rodiny se člověk chvěje zimou v nekonečném vesmíru
MAUROIS

Tak se konečně zachytí lodník na skále, na níž měl ztroskotat
GOETHE

Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk vůbec dosáhnout
KAFKA

Manželství je plné starostí a trnů, ale nese ovoce, které se jinde nerodí
SAINTE—BEUVE

Kde se nudíme lépe než v kruhu rodiny?
WILDE

Ženatí muži žijí déle — nebo jim to alespoň tak připadá
NESTROY

Lidé, kteří již dva tisíce let píší, se dosud neunavili uváděním důkazů, pro a proti manželství
MAUROIS

Dnes jsme tak vzdělaní, že nás nepřekvapí nic, vyjma šťastného manželství
WILDE

Manželství je jediné dobrodružství dostupné zbabělým
VOLTAIRE

Žeňte se Čechové, ať jsou Češata!
TYL

Manželství je právě tak cenné jako ti, které spojuje — obvykle tedy nestojí za nic
NIETZSCHE

Nejsou nešťastná manželství, jsou nešťastní lidé a manželství je jen ukazuje
FOSDICK

Manželství samo o sobě není ani dobré, ani špatné, úspěch a nezdar je jedině ve vás
MAUROIS

Manželství je dobré pro dobré
ŠPANĚLSKÉ PŘÍSLOVÍ

II. Vilík nestojí za nic, prodáme ho.

Bůh stvořil muže a ženu, ale zapomněl si to dát patentovat, pročež každý lepší hlupák může dělat totéž
SHAW

Manželství bez dětí den bez slunéčka
ČESKÉ PŘÍSLOVÍ

První polovinu života nám ničí rodiče, druhou děti
N. N.

Ve svých dětech žijeme dál
EURIPIDES

V dětech jsou uloženy všechny naše vlastní velké možnosti
L. N. TOLSTOJ

Jak strašný by byl svět, kdyby se nerodily ustavičně děti, jež sebou přinášejí možnost dokonalosti a nevinnost
RUSKIN

Dnes už nejsou žádné děti
MOLIÈRE

Děti mohou jen žít, dospělí musí zápasit
L. N. TOLSTOJ

Šťastné jsou pouze děti, ale ani ty ne nadlouho
GORKIJ

Len dotial človek bez starosti žije, dokial si gombík zapát nevie
SLOVENSKÉ PŘÍSLOVÍ

Náleží k tomu nemnoho umění a práce, aby byl člověk počat, jakmile se však narodil, jest na sebe vzíti péči pilnou a úzkostlivou, aby byl odchován a vychován
PLATÓN

Vychovávání je věc rodinná; z rodiny vychází a do ní se zpravidla vrací
HERBART

Jeden otec je lepší než sto učitelů
NORSKÉ PŘÍSLOVÍ

Kdo dal život dítěti, stává se jeho dlužníkem
FABRE

Člověk se může stát člověkem pouze vychováním
KANT

Účelem výchovy je učinit jednotlivce pokud možno způsobilým, aby nejprve založil vlastní štěstí a potom štěstí bytostí jiných
MILL

S dětmi, s nimiž si rodiče nedělali starosti, často mívají starosti dějiny
BRUDZIŃSKI

Jak vychovat syna ke skutečné mravnosti? Způsobit, aby žil v obci s dobrými zákony
HEGEL (podle pythagorejců)

Vychováváni je největší a nejtěžší problém, který je člověku možno uložit
KANT

Nejlepší výchovná metoda je, obstarat dítěti dobrou matku
MORGENSTERN

Aby mohla dávat nejen mléko, ale i med, musí být nejen dobrou matkou, ale také šťastným člověkem a toho mnoho lidí nedosáhne
FROMM

...Siroty žijících rodičů
MIHÁLIK

Vychovávání není nic více než navykání
ROUSSEAU

Ohýbaj ma mamko, zakial som ja Janko keď ja budem Jano, nezohneš ma, mamo
SLOVENSKÉ PŘÍSLOVÍ

Nepřehlížejte dětské chyby, které přerůstají v chyby mužů. Nehovte nikdy dětským vrtochům
LOCKE

Mnoho cukru dítěti zkazí zuby muže
NĚMECKÉ PŘÍSLOVÍ

Když děti nedělají nic, dělají nezdobu
FIELDING

Povolnost, příliš velká shovívavost a hýčkání dělají z dětí tvory rozmarné, vzpurné a domýšlivé, mlsné, líné a nesnesitelné; vyrostou a zůstávají dětmi.
GOYA

Veliký hněv ukazuj, odpouštěje trestání, a pohroz, jestliže odpustíš, že potom více trestati budeš
ŠALOMOUN

Jedni mnoho svým dítkám povolují, všechno dítkám odpouštějí, měkce, rozpustile je vychovávají, práva rodičovského málo užívajíce; jiní zase práva tohoto nadužívají
KOLLÁR

Vrabec je malý ptáček, ale má srdce i žluč
ČÍNSKÉ PŘÍSLOVÍ

Celé to naše vychovávání obvykle spočívá v tom, že děti káráme pro přestupky malé a že je trápíme pro činy lhostejné, nemající ani významu, ani následků
MONTAIGNE

Zdroj: Inspiromat 1964.

ŽERTOVNÉ OBRÁZKY

Zpracoval: ing. Jindřich Buchal, ČSA 821, Nové Město nad Metují, 54901.
www.novomestskykuryr.info.
Zveřejněno v „Novoměstském kurýru" vždy poslední den v příslušném měsíci.
Není určeno pro tisk. © Jindřich Buchal.

Pěkné zákoutí na Šerlišském mlýnu, toto místo je - kupodivu - na katastru Sedloňova. Foto J.B.

Pohled na Sedloňov z louky nad silnicí k Polomu. Ano - je vidět jen kostel Všech svatých z roku 1711 - viz pověst - který je na kopečku.Foto J.B.